

Pointeri

2 noiembrie 2005

Programarea calculatoarelor 2. Curs 5

Marius Minea

Pointeri

Variabile și adrese

2

În limbajul C, orice variabilă are o *adresă*: o valoare numerică; indică locul din memorie unde e memorată valoarea variabilei

Operatorul prefix & dă adresa operandului: `&x` e adresa variabilei `x`
Operandul: un *lvalue* = orice poate apare la stânga unei atribuiri (variabilă, element de tablou, funcție; NU pentru expresii oarecare)

Poate fi tipărită (în hexazecimal) cu formatul `%p` în `printf`
Adresele sunt întregi, dar posibil \neq `sizeof(int)` (atenție la conversie!)

```
#include <stdio.h>
double d; int a[10]; // variabile globale, in zona de date
int main(void)
{
    int k; // variabilă locală, pe stivă (altă zonă)
    printf("Adresa lui d: %p\n", &d); /* de ex. 0x80496c0 */
    printf("Adresa lui a[0]: %p\n", &a[0]); /* 0x80496e0 */
    printf("Adresa lui a[5]: %p\n", &a[5]); /* 0x80496f4 */
    printf("Adresa lui k: %p\n", &k); /* 0xbffff8e4 */
} // &a[5] - &a[0] == 5 * sizeof(int) (poziții consecutive)
```

Programarea calculatoarelor 2. Curs 5

Marius Minea

Pointeri

Tipuri pointer. Declarație. Indirectare

3

Orice expresie în C are un tip \Rightarrow la fel și expresiile adresă.

OBS: Dacă variabila `x` are tipul `tip`, `&x` are tipul `tip *`
`int x;` \Rightarrow `&x` are tipul `int *`, adică pointer la `int` (adresă de `int`)
`char c;` \Rightarrow `&c` are tipul `char *`, (pointer la `char`, adresă de `char`)
 \Rightarrow există tipuri de adresă diferite pentru fiecare tip de date
 \Rightarrow putem **declara** variabile de aceste tipuri (pointeri):

`tip * nume_var;` `nume_var` e pointer la (adresă pt.) o valoare de `tip`
`pointer` = o variabilă care conține *adresa* altei variabile

Operatorul prefix * dă obiectul `*p` de la adresa dată de operandul `p`
Operand: pointer. Rezultat: *referință* la obiectul indicat de pointer
 \Rightarrow operator de *indirectare* (dereferențiere, referire indirectă prin adresă)

OBS: Dacă pointerul `p` are tipul `tip *`, `*p` are tipul `tip`

Sintaxa declarației (aceeași dar citită în două feluri) sugerează folosirea:

`char* p;` `p` e o variabilă de tipul `char *` (adresă de `char`)
`char *p;` `*p` (obiectul de la adresa `p`) are tipul `char`

Programarea calculatoarelor 2. Curs 5

Marius Minea

Pointeri

Operatorii de adresă și dereferențiere

4

Pointerii au adrese, ca orice variabile:

Variabilă	Valoare	Adresă
<code>int x=5;</code>	5	0x408
...
<code>int *p=&x;</code>	0x408	0x51C
...
<code>int **pp=&p;</code>	0x51C	0x9D0

Putem citi `int* **pp` sau `int **pp`, deci: `int *p=&x;`
`*pp` are tipul `int *` (val. `p`, adresă de `int`)
`**pp` are tipul `int` (val. `x`, de la adr. `*pp`)

Înainte de folosire, un pointer trebuie *inițializat*, de ex. cu adresa unei variabile de tipul potrivit: `int x, *p, **pp; p = &x; pp = &p;`

O *referință* `*p` este un obiect care se poate folosi și la stânga unei atribuiri (*lvalue*), ca o variabilă (evident și la dreapta, ca orice expresie). În cazul de mai sus, `*p` se folosește absolut la fel (sinonim) cu `x`:
`int x, y, z, *p; p = &x; z = *p; /* z = x */ *p = y; /* x = y */`

OBS: Operatorii adresă `&` și de indirectare `*` sunt *unul inversul celuilalt*:
`*&x` este chiar `x`, pentru orice obiect (variabilă) `x`
`&*p` are valoarea `p`, pentru orice variabilă pointer `p`
(dar `p` e o *variabilă* și poate fi atribuită; `&*p` e o *expresie* și nu poate)

Programarea calculatoarelor 2. Curs 5

Marius Minea

Pointeri

Tipuri și valori pentru pointeri

5

*Doi pointeri spre tipuri diferite au tipuri diferite. char * \neq int **
(Nu se pot atribui între ei, direct sau transmiși ca argumente la funcții)

Toți pointerii au valori adrese \Rightarrow `sizeof(int *) == sizeof(float *)` etc.
 \Rightarrow putem face *conversie explicită* () între două tipuri pointer (dăm o altă interpretare octeților de memorie la acea adresă)
`int x; char *pc = (char *)&x; /* pc conține primii 8 biți (inferiori) din x`
`char s[20]; int n = *(int *)&s;`

`n` conține un întreg cu biți din primii `sizeof(int)` caractere din `s`
`float f; long n; n = *(long *)&f;`
`n` are aceiași biți ca și `f`, dacă `sizeof(float) == sizeof(long)`

Tipul `void *` e folosit ca tip de adresă generică (nu indică nimic)
– poate fi atribuit în ambele sensuri la orice alt pointer, fără ()
– nu poate fi dereferențiat fără conversie (nu știm ce indică)

Trebuie indicat când se cere un pointer dar nu putem da o adresă validă
 \Rightarrow `NULL` definit în `stddef.h` ca `(void *)0` == adresă distinctivă invalidă (zona de memorie de la adresa 0 nu a accesibilă programului)

Programarea calculatoarelor 2. Curs 5

Marius Minea

Pointeri

Erori în lucrul cu pointeri

6

Utilizarea *oricărei* variabile neinițializate e o eroare logică în program!
`{ int x; printf("%d", x); } // cât e x ?? valoare la întâmplare!`

Pointerii trebuie inițializați înainte de folosire, ca orice variabile!
– cu adresa unei variabile (sau cu alt pointer inițializat deja)
– cu o adresă de memorie alocată dinamic (vom discuta ulterior)

EROARE: `tip *p; *p = valoare;` `p` este *neinițializat!* (eventual nul)
 \Rightarrow valoarea va fi scrisă la o adresă de memorie necunoscută (evtl. nulă)
 \Rightarrow coruperea memoriei, rezultate eronate sau imprezizibile, terminarea forțată a programului (sub sisteme de operare cu memorie protejată)

La fel: *orice parametru* de funcție trebuie să aibă o *valoare definită*.
Greșit: `char *p; scanf("%s", p);` Corect: `char p[10]; scanf("%9s", p);`
 \Rightarrow valoare definită pentru `p` + citire limitată la memoria alocată.
conținutul de la adresa `p` poate fi neinițializat, dacă funcția *scrie* acolo și nu citește; dar *valoarea* adresei trebuie să indice memorie existentă

Verificați că expresiile au tipuri compatibile (ex. la atribuire)
 \Rightarrow valabil și pentru pointeri (nu confundați `p` cu `*p`, etc.)

Programarea calculatoarelor 2. Curs 5

Marius Minea

Șiruri de caractere

tablouri de caractere cu *sfârșit* indicat convențional de *caract. nul* '\0' *toate* funcțiile standard (din *string.h*; *printf/scanf*) folosesc/cer '\0'

O constantă "șir" este un *char ** către memoria unde se află șirul (în orice context, mai puțin în *sizeof* și inițializator de tablou).

⇒ *char s[8]; scanf("%7s", s); if (s == "txt") /* ... */*
 va compara pointeri, și nu conținutul (în acest caz, dă sigur *fals*)

Declarațiile a) *char s[] = "sir";* și b) *char *s = "sir";* sunt diferite!

– a) rezervă spațiu doar pt. șirul "sir"+ '\0'; *adresa s* e o constantă *conținutul* lui *s* poate fi modificat (în limitele dimensiunii de 4 octeți!)
 – b) rezervă spațiu și pentru pointerul *s*, care poate fi reatribuit "sir" cf. standardului e o *constantă*, e greșit să modificăm *s[1] = 'a'*;

char s[12][4]={"ian",...,"dec"}; și *char *s[12]={"ian",...,"dec"};*
 primul e un tablou 2-D de caractere, al doilea e un tablou de pointeri

Atenție! *char s[3] = "sir";* nu are loc în tablou pentru '\0' final!
*char *p = "txt"; strcpy(p, "test");* sau *strcat(p, "12");* suprascrie dincolo de memoria alocată inițial constantei "txt" !

Aplicații: funcții cu șiruri de caractere (*string.h*)

```
size_t strlen(const char *s) { // lungimea șirului s, până la \0
// size_t (stdint.h): tip pt. dimensiuni pozitive (unsigned sau long unsigned)
char *p = s; // adică char *p; p = s;
while (*p) p++; // avansează până întâlnește '\0'
return p - s; // nr. de caract. între s și p; '\0' nu e numărat
}
char *strcpy(char *dest, const char *src) { // copiază src în dest
char *p = dest;
while (*p++ = *src++); // copiază până la '\0'; trebuie să avem loc !!!
return dest; // returnează dest prin convenție
}
char *strcat(char *dest, const char *src) { // concatenează src la dest
char *d = dest; // trebuie să avem loc în coada lui dest !!!
while (*d); ++d; while (*d++ = *src++);
return dest;
}
char *strchr(const char *s, int c) { // caută primul caracter c în s
do if (*s == c) return s; while (*s++); // returnează pointer la car. găsit
return NULL; // sau NULL dacă nu a fost găsit
}
int strcmp(const char *s1, const char *s2) { // compară 2 șiruri
while (*s1 == *s2 && *s1) { s1++; s2++; } // egale dar nu '\0'
return *s1 - *s2; // < 0 pt. s1<s2, > 0 pt. s1>s2, 0 dacă egale
}
```

Funcții cu șiruri de caractere (cont.)

```
char *strncpy(char *dest, const char *src, size_t n) {
char *p = dest; // copiază cel mult n caractere
while (n-- && (*p++ = *src++)); // nu pune \0 dacă copiază fix n
return dest;
}
int strncmp(const char *s1, const char *s2, size_t n) {
if (n == 0) return 0; // compară pe lungime cel mult n
while (--n && *s1 == *s2 && *s1) { s1++; s2++; }
return *s1 - *s2; // < 0 pt. s1<s2, > 0 pt. s1>s2, 0 dacă egale
}
char *strstr(const char *where, const char *what); // caută prima apariție
a șirului 1 în șirul 2; returnează pointer la locul găsit sau NULL */
size_t strspn(const char *s, const char *accept); // câte caractere consecutive
de la începutul lui s sunt din mulțimea de caractere din șirul accept */
size_t strcspn(const char *s, const char *reject); // câte caractere consecutive
de la începutul lui s NU sunt din mulțimea de caractere din șirul reject */
void *memset(void *s, int c, size_t n); // setează n octeți cu c
void *memcpy(void *dest, const void *src, size_t n); // copiază n octeți
void *memmove(void *dest, const void *src, size_t n);
// copiază n octeți; corect și pentru zone de memorie suprapuse
```

Argumentele funcției *main*

Permit accesul la parametri (argumentele) cu care programul e rulat din linia de comandă (ex. opțiuni, nume de fișiere)
 C prevede și returnarea de program a unui cod întreg (folosit pentru a semnala succes sau o condiție de eroare)

```
#include <stdio.h>
int main(int argc, char *argv[]) {
int i;
printf("Numele programului: %s\n", argv[0]);
if (argc==1) printf("Nu are parametri\n");
else for (i = 1; i < argc; i++)
printf("Parametrul %d: %s\n", i, argv[i]);
return 0; /* codul returnat de program */
}
```

argv[0]	"prog"
argv[1]	"prim"
...	...
argv[argc-1]	"ultim"
argv[argc]	NULL

– dacă *argc > 0*, *argv[0]* e numele programului
 – *argv[1]*, etc.: parametri, așa cum au fost separați de spații
 – *argv[argc]* e NULL (marchează sfârșitul argumentelor)

Argumentele lui *main* și conversii din șiruri

main poate fi definit *numai* cu parametri (*int*, *char *[]*), sau (*void*)
 ⇒ parametrii *argv[i]* sunt *întotdeauna* șiruri.

Dacă șirurile reprezintă altceva, de ex. numere, trebuie *convertite*.

Conversii din șir în număr (stdlib.h)

- long *strtol*(const char *s, char **endptr, int base);
 – acceptă spații albe inițiale; semn; consideră șirul în baza dată (2..36)
 – dacă *endptr!=NULL*, primește adresa primului caracter neconvertit (util pt. test de eroare, sau prelucrarea restului șirului)
 Corect: *char s[9], *e; long l; l=strtol(s, &e, 10); if (*e == ...)*
 Greșit: *char **e; l=strtol(s, e, 10); // e nu indică memorie validă*
Validați întotdeauna datele de intrare !

- int *atoi*(const char *s); // ASCII to int; == *strtol*(s, NULL, 10)
 – nu semnalează erori (returnează 0, care e și o valoare validă)

- double *strtod*(const char *s, char **endptr); // doar baza 10
- double *atof*(const char *s); // ASCII to floating point
- cu *scanf* ⇒ se pot testa erori; %a pt. continuarea prelucrării

Pointeri la funcții

Adresa unei funcții se poate obține, memora, și utiliza pentru a o apela.

Sintaxa decl. funcție: *tip_rez func (tip1, ..., tipn);*

Sintaxa decl. pointer funcție: *tip_rez (*pf) (tip1, ..., tipn);*

⇒ atribuire *pf = func*; sau *pf = &func*; apel *pf(...)*; sau *(*pf)(...)*;
 (*numele* funcției e echivalat cu *pointerul* la funcție)

Atenție: *int *fct(void)*; o funcție ce returnează *int **

*int (*fct)(void)*; pointer la funcție ce returnează *int*

Mai jos: definim unui tablou de pointeri de funcții (ex.pt. un meniu)

Pentru claritate, declarăm un tip: *typedef void (*pfun_t)(void);*

void help(void); void menu(void); /...*/ void quit(void);*

pfun_t funtab[10] = { help, menu, ..., quit };

int k = getchar() - '0'; if (k >= 0 && k <= 9) funtab[k]();

Utilizați pentru a parametriza funcții generice de prelucrare

Algoritmul *quicksort*, declarat (în `stdlib.h`) ca funcție cu parametrii:

```
void qsort(void *base, size_t num, size_t size,
          int (*compar)(const void *, const void *));
```

– adresa tabloului de sortat, numărul și dimensiunea elementelor

– adresa funcției care compară 2 elemente (returnează `<`, `=` sau `>` 0)

(e implementată de programator în funcție de tipul ce trebuie sortat)

– folosește argumente `void *` fiind compatibile cu pointeri la orice tip

în scrierea unor astfel de funcții:

– forțăm `(void *)` la `(char *)` pt. aritmetică (deplasamente de octeți)

în scrierea funcției date ca parametru:

– forțăm param. `void *` la tipul actual (cunoscut la scrierea funcției)

EX. `int intcmp(const void *p, const void *q) { return *(int *)p - *(int *)q; }`

– sau se scrie funcția cu tipul actual, și se forțează tipul funcției la apel

EX. `int intcmp(int *p, int *q) { return *p - *q; }` și apelul

`qsort(..., (int (*)(const void *, const void *))intcmp);`

pt. gestionarea memoriei după nevoile ce apar la *rularea* programului

`void *calloc(size_t num, size_t size);` toate declarate în `stdlib.h`

`alocă num * size octeți inițializați cu 0`

`void *malloc(size_t size);` alocă `size` octeți, neinițializați

`void *realloc(void *ptr, size_t size);` realocă la dimensi. `size`

crește/scade blocul de la adresa `ptr`, alocat anterior *tot dinamic*

poate muta blocul; păstrează conținutul pe `min(dimveche, dimnoua)`

toate returnează adresa alocată sau `NULL` la eroare (mem. insuficientă)

⇒ e obligatorie testarea valorii returnate !

`void free(void *ptr);` eliberează memoria alocată cu `c/m/realloc`

`int i, n, *t; // citire tablou cu număr indicat de elemente`

`printf("Nr. de elemente ?"); scanf("%d", &n);`

`if ((t = malloc(n * sizeof(int))) != NULL)`

`for (i = 0; i < n; i++) scanf("%d", &t[i]);`

NU e necesară când știm de la început de câtă memorie e nevoie; NU:

```
int *px; px = malloc(sizeof(int)); scanf("%d", px); printf("%d", *px); free(px);
```

```
char *s = malloc(80); scanf("%79s", s); puts(s); free(s);
```

DA, când nu știm de la compilare câtă memorie e necesară

(tablouri cu dimensiune aflată la *rulare*, liste, arbori, etc.)

DA, când trebuie să returnăm memorie nou creată dintr-o funcție

(NU putem returna adresa unei structuri locale: dispăre după apel !!)

```
char *strdup(const char *s) { // crează copie a lui s
```

```
char *d = malloc(strlen(s) + 1);
```

```
return d ? strcpy(d, s) : NULL;
```

```
}
```

Folosim `malloc/calloc` când putem calcula direct necesarul de memorie

NU folosim inutil `realloc` în mod repetat când putem calcula totalul

```
#include <stdio.h>
#include <stdlib.h>
const int ADD = 16;
char *getline(void) {
    char *p, *s = NULL; // initializare pentru realloc
    int c, lim = -1, size = 0; // limita si dimensiune curenta
    while ((c = getchar()) != EOF) {
        if (size >= lim) // (re)alocă memorie, testează de eroare
            if (!(p = realloc(s, (lim+=ADD)+1))) {
                ungetc(c, stdin); break; // nu mai avem loc
            } else s = p; // succes -> foloseste noul pointer
        if ((s[size++] = c) == '\n') break; // linie noua -> gata
    } // trunchiază apoi linia la dimensiunea necesară
    if (s) { s[size++] = '\0'; realloc(s, size); }
    return s;
}
```

```
#include <stdio.h>
#include <stdlib.h>
#define INCR 100 // alocăm pt. 100 de numere odată
typedef int (*cmpptr)(const void *, const void *); // tip pt. qsort
int cmp(int *p, int *q) { return *p - *q; } // cu tipul concret int
int main(void) { // sortează întregii citiți până introducem zero
    int i = 0, n = 0, *t = NULL, *t1; // contor, total, tablou, temp
    do { // alocă câte INCR întregi, inițial și când e nevoie
        if (i == n) { // initial, realloc(NULL,sz) e ca malloc(sz)
            n += INCR;
            if (t1 = realloc(t, n*sizeof(int))) t = t1; // succes
            else { printf("nu mai avem loc!\n"); break; }
        }
        if (scanf("%d", &t[i]) != 1) return -1; // iese la eroare
    } while (t[i++] != 0); // convenție: citim până introducem zero
    qsort(t, i, sizeof(int), (cmpptr)cmp); // trebuie typecast la cmp
    for (n = 0; n < i; n++) printf("%d ", t[n]);
    free(t); // nu uităm să eliberăm memoria !
    return 0;
}
```